

Except where otherwise noted, content in this article is licensed under a Creative Commons 4.0 International license. Icons by Font Awesome.

EDİTÖRE MEKTUP

Çokkültürlü Müzik Eğitimi Üzerine Düşünceler ve Türkiye’den Bir Uygulama Deneyimi

Reflections on Multicultural Music Education and a Case Study from Türkiye

Onur KAHVECİOĞLU

Müzikist Enstitüsü,
onurkahvecioglu@muzikist.org
ORCID: 0000-0002-2734-2401

Sayın Editör,

Müzikist Akademik Dergisi’nin ilk sayısında yer alan bu editöre mektubu, çokkültürlü müzik eğitimi yaklaşımı üzerine hem alanyazında biriken kuramsal tartışmaları hem de Türkiye bağlamında sahada karşılık bulan bazı deneyimleri birlikte düşünmek amacıyla kaleme alıyorum. Bu metin, bir hakemli araştırma makalesi olma iddiası taşımamakta; aksine, akademik bilgi üretimi ile uygulama pratikleri arasındaki ilişkiye dair düşünsel bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

Günümüz toplumlarında kültürel çeşitlilik, artık istisnai bir durum değil, eğitimin temel gerçeklerinden biridir. Bu durum, eğitim programlarının ve pedagojik yaklaşımların farklı kültürel perspektifleri kapsayacak biçimde yeniden ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Müzik eğitimi özelinde bakıldığında ise, farklı kültürlere ait müziklerin eğitim sürecine dahil edilmesi, öğrencilerin yalnızca müzikal becerilerini değil; aynı zamanda kültürlerarası farkındalıklarını, empati yetilerini ve birlikte yaşama kültürlerini geliştirme potansiyeli taşımaktadır. Çokkültürlü müzik eğitimi, en genel anlamıyla, müziğin birden fazla kültürel ve etnik perspektiften ele alınmasını ve öğretilmesini ifade eder. Bu yaklaşım, müziği yalnızca estetik bir nesne olarak değil, aynı zamanda kültürel kimliklerin, değerlerin ve yaşam biçimlerinin bir yansıması olarak görür (Elliott, 1990; Ilari, Chen-Hafteck ve Crawford, 2013).

Eğitimde çokkültürlü yaklaşımların özellikle 1970’li yıllardan itibaren önem kazanması, II. Dünya Savaşı sonrasında birçok ülkede artan göç hareketleri ve kültürel çeşitlilikle yakından ilişkilidir. Araştırmalar, öğretmenlerin çokkültürlü bakış açısını benimsemelerinin sınıf ortamında eşitlik, kapsayıcılık ve karşılıklı saygıyı güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Müzik eğitimi ise, doğası gereği kültürlerarası etkileşime açık bir alan olması nedeniyle, bu yaklaşımın uygulanması açısından özel bir imkana sahiptir. Farklı kültürlere ait ninniler, halk şarkıları, ritimler ve müzikal anlatım biçimleriyle erken yaşta tanışan öğrencilerin, ilerleyen yıllarda farklı kültürlere karşı daha açık ve duyarlı bireyler haline geldikleri sıklıkla vurgulanmaktadır (Ilari ve ark., 2013).

Türkiye bağlamında çokkültürlü müzik eğitimi, Anadolu’nun tarihsel ve kültürel yapısı nedeniyle ayrı bir önem taşımaktadır. Anadolu coğrafyası, yüzyıllar boyunca farklı uygarlıkların, inanç sistemlerinin ve toplumların bir arada yaşadığı bir alan olmuştur. Bu tarihsel birikim, müzik mirasına da güçlü biçimde yansımıştır. Türk halk müziği geleneği, farklı bölgesel ve kültürel unsurları bünyesinde barındırırken; Osmanlı dönemi klasik musikisi, Bizans, Rum, Ermeni, Pers, Arap ve Yahudi toplumlarının müzikal etkileşimleriyle biçimlenmiştir. Günümüzde ise yakın coğrafyalardan Türkiye’ye yönelen göç hareketleri, bu kültürel çeşitliliği daha da görünür kılmaktadır. Bu nedenle müzik eğitiminde çokkültürlü bir yaklaşım benimsemek, yalnızca evrensel bir pedagojik tercih değil, aynı zamanda bu toprakların tarihsel gerçekliğiyle de uyumlu bir gerekliliktir.

Bu düşünsel çerçeve içerisinde, müzik öğretmen adaylarının çokkültürlü müzik eğitime yönelik tutumları da belirleyici bir rol oynamaktadır. 2022 yılında gerçekleştirdiğim bir çalışmada, Türkiye’de farklı üniversitelerin müzik öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumları incelenmiştir.

Elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının genel olarak çokkültürlü müzik eğitime olumlu yaklaştıklarını; özellikle sivil toplum faaliyetlerine katılan adayların bu yaklaşıma daha yüksek düzeyde tutum sergilediklerini göstermiştir (Kahvecioğlu, 2022). Bu sonuçlar, öğretmen yetiştirme programlarında çokkültürlü müzik eğitimi içeriklerinin güçlendirilmesinin önemine işaret etmektedir.

Ancak çokkültürlü müzik eğitimi yaklaşımının yalnızca akademik metinlerde veya müfredat belgelerinde kalmaması, sahada karşılık bulması da büyük önem taşımaktadır. Bu noktada, okul temelli uygulamaların yanı sıra toplum temelli girişimlerin de dikkate değer deneyimler sunduğunu düşünüyorum. Kurucusu olduğum Müzikist adlı sivil toplum girişimi, bu yaklaşımın okul duvarları dışında nasıl hayata geçirilebileceğine dair bir örnek oluşturmaktadır. Müzikist bünyesinde yürütülen çalışmalar, farklı kültürel geçmişlere sahip çocukları, gençleri ve müzik eğitimcilerini müzik aracılığıyla bir araya getirmeyi; dezavantajlı bölgelerde sanat eğitime erişimi artırmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda köy okullarında atölyeler, öğretmenlere yönelik güçlendirme çalışmaları, lise ve üniversitelerde müzik bölümü öğrencilerine yönelik kapasite geliştirme programları ile deprem bölgesinde psikososyal destek amaçlı müzik etkinlikleri düzenlenmiş; farklı kültürel geçmişlerden katılımcılarla çokkültürlü müzik pratikleri deneyimlenmiştir (Sabancı Vakfı, 2023a; 2023b). Sahada edinilen bu deneyimler, çokkültürlü müzik eğitiminin yalnızca kuramsal bir ideal değil, uygulanabilir ve dönüştürücü bir pratik olduğunu göstermektedir.

Bu editöre mektubumu, Müzikist Akademik Dergisi’nin ilk sayısının taşıdığı anlamı da göz önünde bulundurarak, bir başlangıç metni olarak değerlendirmek isterim. Sayın Prof. Dr. Sezen Özeke editörlüğünde yayımlanan bu ilk sayı, müzik bilimi ve müzik eğitimi başta olmak üzere, müzik alanında farklı disiplinleri, yaklaşımları ve deneyimleri bir araya getiren bir düşünsel zemin oluşturma potansiyeli taşımaktadır. Çokkültürlü müzik eğitimi yaklaşımının, bu zemin içerisinde hem akademik araştırmalar hem de uygulama örnekleriyle birlikte ele alınmasının, alanın gelişimine önemli katkılar sunacağına inanıyorum.

Sonuç olarak, çokkültürlü müzik eğitimi; müziği birleştirici bir dil olarak ele alan, farklı kültürel kimlikleri görünür kılan ve eğitim yoluyla daha kapsayıcı bir toplumsal yapı inşa etmeyi hedefleyen bütüncül bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın güçlenmesi, yalnızca akademisyenlerin değil; eğitimcilerin, sivil toplumun ve politika yapımcıların ortak çabasıyla mümkün olacaktır. Müzikist Akademik Dergisi’nin bu ortak düşünme ve üretme sürecine alan açmasını, müzik eğitimi alanı adına kıymetli bir adım olarak görüyorum.

Saygılarımla,

Onur Kahvecioğlu

Kaynakça

Elliott, D. J. (1990). Music as culture: Toward a multicultural concept of arts education. *Journal of Aesthetic Education*, 24(1), 147-166.

Ilari, B., Chen-Hafteck, L., & Crawford, L. (2013). Singing and cultural understanding: A music education perspective. *International Journal of Music Education*, 31(2), 202-216. <https://doi.org/10.1177/0255761413487281>

Kahvecioğlu, O. (2022). *Müzik öğretmeni adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sabancı Vakfı. (2023a). Çocukların ve gençlerin hayatında müzikle fark yaratıyor: Onur Kahvecioğlu [Basın bülteni]. Sabancı Vakfı Resmi Web Sitesi.

Sabancı Vakfı. (2023b). Fark Yaratan röportaj: Müzikist - Onur Kahvecioğlu. Sabancı Vakfı Fark Yaratanlar Programı.